

Stedenbouwers en stadshistorici, over bouwblok,

Stedenbouwers en stadshistorici kunnen veel aan elkaar hebben, maar de communicatie lijkt nog nauwelijks op gang te zijn gekomen. Een straat in Breda, enkele bouwblokken in Utrecht en een rivier in Breda vormen de aanzetten voor een discussie over het raakvlak.

Op donderdag 25 november organiseert de Werkgroep Stedengeschiedenis in samenwerking met de Faculteit Letteren van de Universiteit Utrecht een studiemiddag getiteld 'Stedenbouwers en stadshistorici, over bouwblok, straat en rivier'. Locatie: Sweelinckzaal, Drift 21 te Utrecht. De studiedag is gratis voor eenieder toegankelijk. Informatie kan worden ingewonnen bij Jan van den Noort (010-436 6014).

dagvoorzitter dr. Hans Renes (historisch-geograaf Universiteit Utrecht/Vrije Universiteit Amsterdam)

13:00-13:30 Ben Olde Meierink (architectuur- en bouwhistoricus Bureau voor Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis Utrecht), over 'Het bouwblok als afspiegeling van stedelijke ontwikkeling' * in verband met ziekte van de spreker verzorgde Ir. René van der Schans een bijdrage over zijn historisch onderzoek naar de directe omgeving van de voormalige Passage te Rotterdam.

13:30-14:00 aansluitend discussie

14:00-14:30 Wim Hupperetz (conservator Limburgs Museum, Venlo), over 'Het geheugen van een straat. Achthonderd jaar wonen in de Visserstraat te Breda'

14:30-15:00 aansluitend discussie

-----pauze-----

15:30-16:00 Eloi Koreman (stedenbouwer en beeldend kunstenaar, Breda), over 'De rivier weer terug in de stad, Historie of Disney'

16:00-16:30 aansluitend discussie

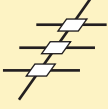
Ben Olde Meierink, Het bouwblok als afspiegeling van stedelijkeontwikkeling

De Universiteit Utrecht heeft zich gebogen over de (her)bestemming van haarhuisvesting in het oostelijke deel van de Utrechtse binnenstad. Om daarbij zoveel mogelijk rekening te kunnen houden met de historische, archeologische en monumentale waarden die in het geding zijn, heeft de afdeling Huisvestingsbeleid van de universiteit aan het Bureau voor Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis (BBA) gevraagd een aanzet te geven voor een *Cultuurhistorische Effect Rapportage (CHER)*, en zowel *geschiedenis als stand van zaken bouwbloksgewijs in kaart te brengen*.

In 2003 werden de bouwblokken in het gebied onderzocht. Het ging daarbij zowel om stedenbouwkundige als bouwkundige ontwikkelingen en om de vraag welke sporen daarin bij nader onderzoek kunnen worden aangetroffen; het gaat zowel om bouw- en architectuurhistorische sporen als om archeologische en geografische.

Gekeken werd onder meer naar het gebruik van de grond, de afwatering en de indeling in percelen, de verbinding met aangrenzende stadsdelen en de aanleg van straten, stegen en grachten. Voorts werden de bebouwingstypologie en de functiewijzigingen van gebouwen en achterterreinen in kaart gebracht alsmede bijzondere functies in het gebied geduid, zoals religieuze, bestuurlijke, economische, representatieve, onderwijs enzovoort.

In de loop van de tijd zijn in bouwblokken soms ingrijpende veranderingen opgetreden, terwijl anderzijds eeuwenoude structuren nog steeds herkenbaar zijn. De analyse toonde aan hoe binnen de fijnmazige stedelijke structuur van het gebied tal van belangen gebundeld waren en eigenlijk pas vrij recent in een stroomversnelling van veranderingen zijn beland.

straat en rivier

Wim Hupperetz, Het geheugen van een straat

In zijn dissertatie benadert Wim Hupperetz stedengeschiedenis als het ware van onderop. Hij onderzocht de bewoningsgeschiedenis van de Visserstraat in Breda, met name de ontwikkeling in ruimtelijke zin (gebouwde omgeving), in sociaal-economische zin (beroepsstructuur) en naar materiële wooncultuur (bouw en inrichting van huizen) vanaf de vroegste bewoning in de twaalfde eeuw tot aan het einde van de twintigste.

In zijn culturele biografie van de Visserstraat integreert Hupperetz archeologische, bouwhistorische en historische gegevens. Door zo'n multidisciplinaire aanpak is het mogelijk om het geheugen van een straat over een lange periode bloot te leggen. Van de tientallen houten huizen die acht eeuwen geleden in de Visserstraat stonden werden op twee plaatsen restanten teruggevonden. Hoewel de Visserstraat in 1490 is afgebrand en in de twintigste eeuw op enkele plaatsen rigoureuus is gesloopt, werden restanten van stenen huizen uit de veertiende eeuw aangetroffen. Vanaf de veertiende eeuw begint ook het archiefmateriaal te spreken vaak in geheimtaal en vol lacunes, vanaf de zestiende eeuw worden de feiten wat omvangrijker.

Soms is het beeld scherp, verbluffend scherp, vaak is het wazig. Wat vooral frappeert is de rijkdom en het verval. De rijkdom aan sporen, aan gegevens en aan informatiebronnen. Het verval van het oude en de introductie van het nieuwe manifesteert zich door modeverschijnselen, door nieuwe technieken, door winstbejag, door laksheid en door onwetendheid. Het voortschrijdend inzicht gaat lang niet zo hard als het verval. Zo'n cultuurhistorische analyse draagt bij aan de voortdurende discussie over traditie en vernieuwing in een historische binnenstad. In deze vorm culturele planologie treffen stedenbouwers en stadshistorici elkaar.

Eloi Koreman, De rivier weer terug in Breda, Historie of Disney

Breda, Den Bosch, Mechelen, Gent, Limmerick en Reading hebben elkaar op stedenbouwkundig gebied gevonden. De zes willen hun historische waterlopen opnieuw benutten 'als basiskwaliteit voor ruimtelijke herontwikkeling en herinrichting van de historische stadscentra.' Europa heeft de samenwerking gehonoreerd met een flinke subsidie.

Stedenbouwkundige en beeldend kunstenaar Eloi Koreman doet verslag van veertien jaar planvorming en stedenbouwkundige concepten rond het project 'Water in de stad' in Breda. Hij verhaalt van zijn ontmoeting in 1993 met Ashok Bhalotra die een visie op de Westflank van de binnenstad van Breda schetste en betoogde dat zowel de haven als de rivier daarin een rol moest spelen. Tijdens de kunstmanifestatie 'Kunst in de Singel' kwam Koreman met zijn eigen zienswijze op 'Water in de stad'. In zijn alternatieve plan 'De Nieuwe rivier', dat hij in 1998 uitwerkte, ging het om meer dan een verwijzing naar water, maar naar respect voor de bouwkundige geschiedenis van de rivier. Het bood stedenbouwkundige Thijs Asselbergs aanknopingspunten om het gemeentelijke plan bij te stellen. Maar Koreman was daar niet tevreden over. Tegenover het grachtenmodel van Asselbergs stelde hij een riviermodel: zijn 'Plan Mark en AA'.

Volgens Koreman ligt de bron van het conflict in het beeldkwaliteitplan dat begin jaren negentig door stedenbouwkundig bureau Heeling Krop Bekkering voor Breda werd gemaakt. Daarin werd onvoldoende rekening gehouden met de wording van dit stadsdeel en de invloed van haven en rivier daarop. Die miskennis speelt de stedenbouwers ook nu nog parten, zoals in het huidige gemeentelijk plan 'De getemde rivier'. Daarnaast speelt de onwennigheid van stedenbouwers om een bijdrage vanuit de beeldende kunst toe te laten en op waarde te schatten.

Namens de Werkgroep Stedengeschiedenis

Jan van den Noort

informatie: Jan van den Noort 010-436 6014 - janvnoort@ext.eur.nl